

Barbara Bartkowiak

Instrumenty inżynierii finansowej na polskim rynku funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, sieci "aniołów biznesu" i funduszy kapitału zaangażowanego : case study PFP

Marketing i Zarządzanie (d. Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu) nr 2 (43), 233-248

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Barbara Bartkowiak

Polska Fundacja Przedsiębiorczości
e-mail: pfp@pfp.com.pl

Instrumenty inżynierii finansowej na polskim rynku funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, sieci „aniołów biznesu” i funduszy kapitału zaangażowanego – case study PFP

Kody JEL: G2, G3

Słowa kluczowe: instrumenty inżynierii finansowej, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, sieć „aniołów biznesu”, fundusze kapitału zaangażowanego

Streszczenie. W ostatniej dekadzie (2005–2015) Polska Fundacja Przedsiębiorczości zapewniła komplementarne wsparcie dla przedsiębiorców przez realizację instrumentów inżynierii finansowej takich jak: pożyczki, gwarancje, kapitał zaangażowany, „aniołowie biznesu”. Organizacje wspierające przedsiębiorców, takie jak Polska Fundacja Przedsiębiorczości będą odgrywać coraz większą rolę w budowaniu zrównoważonej i innowacyjnej gospodarki. Najlepsze praktyki w zakresie instrumentów inżynierii finansowej mogą sprzyjać rozwojowi rynku. Istotne jest, aby wdrożyć odpowiednie działania w ramach programów regionalnych, krajowych i europejskich w perspektywie 2014–2020, co powinno zwiększyć poziom innowacyjności i konkurencyjności MSP na światowym rynku. Wszystkie działania powinny być ukierunkowane na zapewnienie wydajnego systemu finansowania polskich przedsiębiorstw, zwłaszcza start-upów oraz tych, które inwestują w badania i rozwój.

Wprowadzenie

Głównym motywem podjęcia w poniższym artykule – na miarę jego skromnych ram – problematyki instrumentów inżynierii finansowej dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz mikro i małych przedsiębiorców są doświadczenia programów/projektów realizowanych przez Polską Fundację Przedsiębiorczości (PFP) w latach 2005–2015. Doświadczenia te wskazują na kierunki systemu i mechanizmy funkcjonowania instrumentów inżynierii finansowej dla mikro i małych przedsiębiorstw w Polsce.

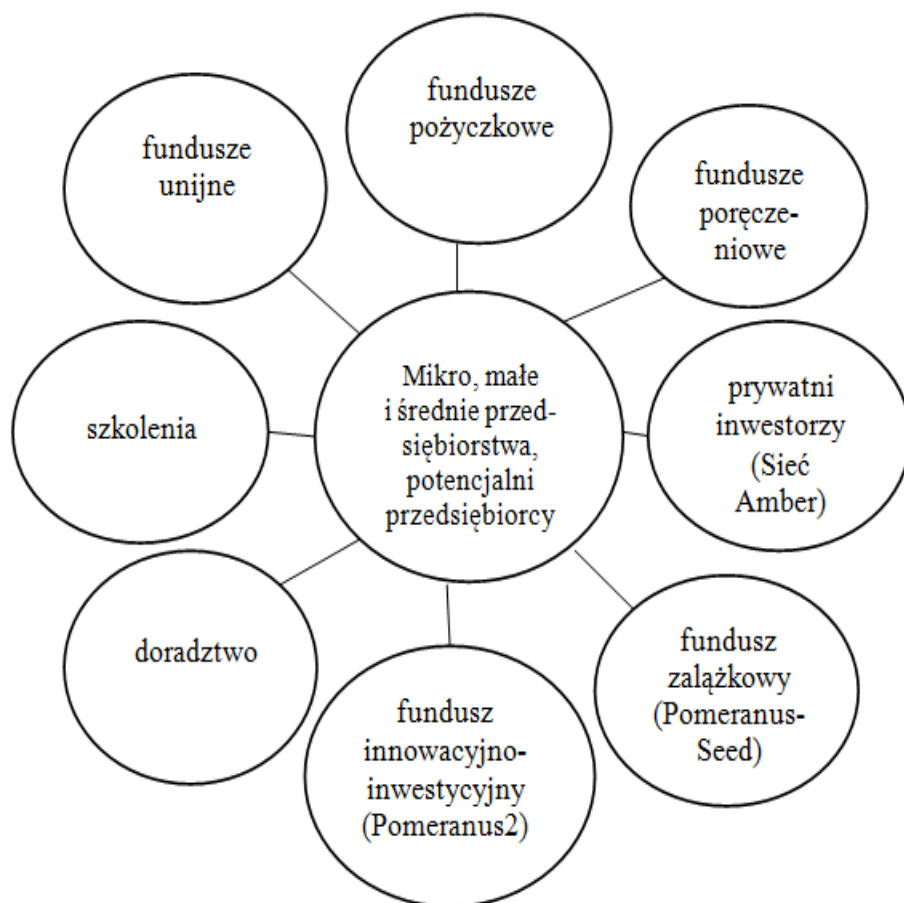
Instrumenty inżynierii finansowej zastosowane przez PFP w ostatnim 10-leciu zapewniały komplementarną ścieżkę wsparcia przedsiębiorców – od etapu pomysłu, przez start-up, dalej przez etap kapitału zaangażowanego, mikropożyczki, wsparcie „aniołów biznesu”, a następnie/bądź łącznie, pożyczki i poręczenia kredytowe dla mikro i małych przedsiębiorstw. Ten swoisty eko-system instrumentów finansowych PFP świadczy o dobrym kierunku wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości, konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorców i osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

Założenia nowej perspektywy 2014–2020 wydają się w pełni potwierdzać słuszność dotychczasowych kierunków ewolucji mechanizmów funkcjonowania instrumentów inżynierii finansowej dla mikro i małych przedsiębiorstw na polskim rynku funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, sieci „aniołów biznesu” oraz funduszy kapitału zaangażowanego, zastosowanych przez Polską Fundację Przedsiębiorczości (PFP).

Instrumenty inżynierii finansowej dla przedsiębiorców w latach 2005–2015

Misją PFP jest wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności poprzez finansowe i pozafinansowe instrumenty wypełniające lukę finansową i szkoleniowo-doradczą dla MSP oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Spektrum działalności PFP na rzecz wsparcia przedsiębiorców wraz ze źródłami finansowania zaprezentowano na rysunku 1.

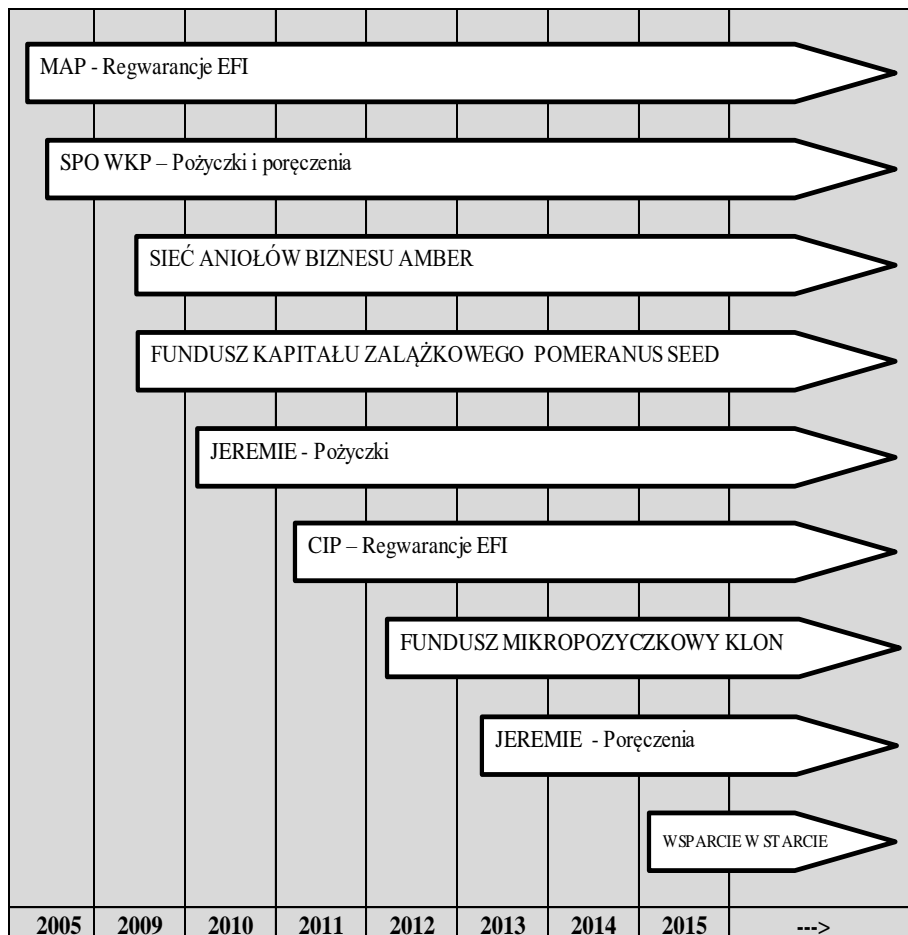

Rysunek 1. Spektrum działalności PFP

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów PFP.

Źródła finansowania polskich przedsiębiorców pochodziły z różnych programów oferowanych w ramach unijnych i krajowych środków. Pierwsze środki były dostępne dla przedsiębiorców w 2005 roku. W kolejnych latach pojawiały się nowe programy/projekty, o które PFP aplikowała i udostępniała przedsiębiorcom. Mapę głównych instrumentów inżynierii finansowej udostępnianych przez PFP dla przedsiębiorców w latach 2005–2015 zaprezentowano na rysunku 2.

Rysunek 2. Mapa¹ instrumentów inżynierii finansowej² udostępnianych przez PFP dla przedsiębiorców w latach 2005–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów PFP.

Na podstawie środków pochodzących z różnych źródeł finansowania, PFP dokonała w latach 2005–2015 wsparcia finansowego dla ponad 11 tys. mikro i małych przedsiębiorców na łączną kwotę ponad 1,4 mld zł. Rozmiary wsparcia dla mikro i małych przedsiębiorców w rozbiciu na programy/projekty oraz rodzaje instrumentów inżynierii finansowej zaprezentowano w tabeli 1.

¹ Rok zastosowania instrumentu inżynierii finansowej dla MSP przez PFP.

² Nazwa instrumentu inżynierii finansowej i nazwa projektu PFP.

Tabela 1

Rozmiary wsparcia finansowego Polskiej Fundacji Przedsiębiorczości dla mikro i małych przedsiębiorców w latach 2005–2015

Lp	Nazwa programu/projektu	Źródła finansowania	Wartość wsparcia dla mikro i małych przedsiębiorców (w mln zł)	Liczba wspartych przedsiębiorców	Rodzaj wsparcia finansowego dla mikro i małych przedsiębiorców	Okres wsparcia
1	MAP REGWARANCJE <i>POLFUND</i>	EFI	17,7	120	poręczenie kredytu	2005–2015
2	RiSFP <i>PFP</i> – SPO WKP	SPO WKP – PARP	274,2	3221	pożyczka	2005–2015
3	<i>POLFUND</i> – SPO WKP	SPO WKP – PARP	480,9	3341	poręczenie kredytu	2005–2015
4	SIEĆ ANIOŁÓW BIZNESU AMBER <i>PFP</i>	POIG – PARP	10,0	18	wejście kapitałowe	2009–2015
5	FUNDUSZ KAPITAŁU ZAŁĄŻKOWEGO POMERANUS SEED <i>PFP</i>	POIG – PARP	14,4	21	wejście kapitałowe	2009–2015
6	JEREMIE POŻYCZKA GLOBALNA RiSFP <i>PFP</i>	RPO	442,6	3299	pożyczka	2010–2015
7	CIP REGWARANCJE <i>POLFUND</i>	EFI	115,2	798	poręczenie kredytu	2011–2015
8	FUNDUSZ MIKROPOŻYCZKOWY KLON <i>PFP</i>	POKL – WUP	8,8	223	mikropożyczka	2012–2015
9	JEREMIE REGWARANCJE <i>POLFUND</i>	RPO	58,2	334	poręczenie kredytu	2013–2015
10	WSPARCIE W STARCIU PIERWSZY BIZNES <i>PFP</i>	MPiPS – BGK	3,7	60	mikropożyczka	2015
	RAZEM	X	1425,7	11 435	X	2005–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów PFP.

W ramach instrumentu finansowego „Pożyczka”, ze wsparcia finansowego skorzystało najwięcej przedsiębiorców, tj. 6520. Średnia kwota pożyczki wynosiła 110 tys. zł na jednego przedsiębiorcę. Wysokim zainteresowaniem cieszył się wśród przedsiębiorców instrument finansowy „Poręczenie kredytowe”, z którego skorzystało 4463 przedsiębiorców, a ich średnia wartość na jednego przedsiębiorcę wynosiła 146,3 tys. zł.

Lata 2005–2015 charakteryzowały się małą dostępnością mikropożyczek dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz niską podażą kapitału zaangażowanego oferowanego przez fundusze kapitału zaangażowanego czy „aniołów biznesu” dla przedsięwzięć o wysokim pierwiastku innowacyjnym. Według oceny autora niniejszego artykułu wynika to z wysokiego ryzyka związanego z finansowaniem start-upów oraz niskiej podaży instrumentów zwrotnych ukierunkowanych na finansowanie takich przedsięwzięć. W omawianym okresie dość często były oferowane dotacje finansujące etap start-upów i przedsięwzięcia innowacyjne³.

Z instrumentu finansowego „Kapitał zaangażowany – wejścia kapitałowe” funduszu i wsparcia „aniołów biznesu” skorzystało 39 przedsiębiorców, rozpoczynających działalność gospodarczą w sferach wysoko innowacyjnych. Średnia wartość wejścia kapitałowego była najwyższa spośród wszystkich instrumentów inżynierii finansowej PFP i wyniosła 625,6 tys. zł.

Mikropożyczki dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą zostały wdrożone do oferty dość późno, bo w 2015 roku, przy czym od 2012 roku trwał pilotaż zastosowania instrumentu zwrotnego, tj. pożyczki, w miejsce dotacji dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Z instrumentu finansowego „Mikropożyczka” skorzystały 283 osoby, a jej średnia wartość wynosiła 44,2 tys. zł. Pierwsze reakcje na ten instrument są pozytywne ze strony osób zamierzających założyć działalność gospodarczą⁴.

Poniżej zaprezentowano wybrane elementy dotyczące poszczególnych programów/projektów realizowanych przez PFP od najstarszych do najmłodszych. Należy podkreślić, że najwyższe efekty we wsparciu mikro i małych przedsiębiorców PFP odnotowała w realizacji programów/projektów realizowanych ze środków SPO WKP, JEREMIE i CIP EFI, co wskazuje na możliwość wykorzystania dobrych praktyk w tym zakresie w następnej perspektywie.

MAP – Regwarancje EFI – od 2005 roku

POLFUND Fundusz Poręczeń Kredytowych⁵ był jedynym w Polsce funduszem poręczeniowym, który skorzystał z regwarancji udzielonej przez Europejski Fundusz Inwestycyjny (EFI) w ramach MAP (2001–2006, Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship). W 2005 roku Fundusz zawarł umowę o współpracy z Europejskim Funduszem Inwestycyjnym, jako pierwszy polski „Narodowy Pośrednik Finansowy” w ramach programu Ramowego Unii Europejskiej. Poręczenia były włączane do portfela do końca 2007 roku, a umowa obowiązuje do końca 2016 roku.

³ PFP nie udzielała dotacji.

⁴ www.pfp.com.pl.

⁵ Polska Fundacja Przedsiębiorczości (PFP) jest 50% udziałowcem POLFUND Fundusz Poręczeń Kredytowych SA.

SPO WKP – Pożyczki i poręczenia – od 2005 roku

Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP) był pionierskim Programem i podwaliną tworzenia funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w Polsce. Został wdrożony w 2005 roku przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości ze środków unijnych i krajowych. W ramach tego Programu nastąpiło dokapitalizowanie polskich funduszy, dzięki którym mogły one istotnie zdynamizować wsparcie pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorców w 2005 roku, kontynuując je w następnych latach.

Polska Fundacja Przedsiębiorczości jako beneficjent dokapitalizowania (Bartkowiak, 2009, s. 140–146), w latach 2005–2015 udzieliła największego wsparcia dla mikro i małych przedsiębiorstw na łączną kwotę 755,1 mln zł dla 6562 przedsiębiorców, przy czym w ramach pożyczek 274,2 mln zł dla 3221 przedsiębiorców, a w ramach poręczeń kredytowych udzielanych przez POLFUND Fundusz Poręczeń Kredytowych 480,9 mln zł dla 3341 przedsiębiorców.

Sieć Aniołów Biznesu – AMBER – od 2009 roku

Sieć Aniołów Biznesu AMBER (SAB AMEBER) została utworzona w 2009 roku w ramach realizowanego przez PARP Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG), działanie 3.3, którego celem było zwiększenie liczby inwestycji osób prywatnych („aniołów biznesu”) w innowacyjne polskie przedsięwzięcia. SAB AMBER jest aktualnie jedną z wiodących sieci w Polsce i jedną z bardziej liczącej się sieci w Europie. Według danych Association of Business Angels Network, w 2012 roku w Polsce funkcjonowało 12 SAB i niemal 500 w Europie, które skupiały prywatnych inwestorów inwestujących w firmy na wczesnym etapie rozwoju.

Na koniec 2015 roku SAB AMBER skupiała 67 inwestorów, którzy dzięki jej działalności zainwestowali ponad 10 mln zł. Bezpośrednio zaangażowanie prywatnych inwestorów trafiło do 18 firm. Rokrocznie SAB AMBER analizuje biznes plany kilkuset młodych firm szukających finansowania, prezentując kilkadziesiąt z nich prywatnym inwestorom.

Finansowanie ze strony prywatnych inwestorów jest jednym z kluczowych elementów eko-systemu finansowania młodych, innowacyjnych MSP w Europie. W 2013 roku wartość tego finansowania osiągnęła w Europie 5,5 mld USD (wartość finansowania dla tej samej grupy ze strony funduszy *venture capital* niecałe 2 mld USD)⁶. Doświadczenia SAB AMBER potwierdzone doświadczeniami europejskimi, pokazują jak ważni są „aniołowie biznesu”, którzy finansują ryzykowne przedsięwzięcia, bez wymaganych zabezpieczeń, na wczesnym etapie rozwoju przedsiębiorstwa, gdy po-

⁶ www.eban.org.

trzeby kapitałowe przedsiębiorcy są relatywnie niskie, a ryzyko niepowodzenia inwestycji jest największe. Według danych z raportu „Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007–2013” dotychczasowe działania SAB w Polsce, zajmujących się wspieraniem usług świadczonych przez aniołów biznesu, powinny być kontynuowane w bardziej efektywnej postaci przez m.in. większą efektywność budowania gotowości inwestycyjnej dla przedsiębiorców, np. poprzez dywersyfikację ryzyka, która m.in. polega na inwestowaniu w grupach SAB (syndykaty). Doświadczenia SAB AMBER potwierdzają tezę, że w Polsce obserwowana jest permanentnie zbyt mała skala wykorzystania zewnętrznego źródła finansowania ze środków pochodzących z SAB, pomimo dużego potencjału. Warto podkreślić, że należy dołożyć wszelkich starań, aby zapewnić sprawny system eko-system finansowania innowacji i nie stracić obecnego dorobku SAB w Polsce, w tym także tych, którzy planują dokonać efektywnych nakładów na badania i rozwój (B+R) w działalności gospodarczej.

Fundusz Kapitału Załączkowego – Pomeranus Seed – od 2009 roku

Fundusz Kapitału Załączkowego „Pomeranus Seed” był pierwszym funduszem kapitałowym, którego strategia inwestycyjna skupiała się na finansowaniu o charakterze kapitałowym (*seed capital*) dla firm z Polski północno-zachodniej. Projekt „Pomeranus Seed” realizowany jest na podstawie umowy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG) Działanie 3.1 Inicjowanie działalności innowacyjnej. Istota Funduszu Kapitału Załączkowego „Pomeranus Seed” polega na rekrutacji i weryfikacji innowacyjnych projektów, a następnie ich preinkubacji oraz wsparciu kapitałowym (komercjalizacji), w formie utworzenia spółki kapitałowej i objęcia udziałów za wkład gotówkowy kwotą nie wyższą niż 200 tys. euro i mniej niż 50% udziałów/akcji. Celem działania Funduszu jest zwiększenie liczby nowych przedsiębiorstw opartych na innowacyjnych pomysłach, technologiach lub modelach biznesowych w następujących obszarach: biotechnologia i medycyna, technologie i przetwórstwo przemysłowe, nanotechnologia materiałów i wyrobów, technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT), edukacja, usługi oparte na wiedzy.

W ramach Funduszu zainwestowano 14,4 mln zł w 21 polskich firm, głównie w branży ICT. Strategia inwestycyjna Funduszu zakłada sprzedaż udziałów w spółkach w ciągu 10 lat od inwestycji. Na koniec 2015 roku PFP posiadała udziały w 18 spółkach, w których budowana jest wartość oraz poszukiwani są inwestorzy gotowi odkupić udziały z adekwatną stopą zwrotu z inwestycji.

JEREMIE – Pożyczki – od 2010 roku

JEREMIE (ang. Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises – Wspólne zasoby dla małych i średnich przedsiębiorstw) jest mechanizmem pozadotacyjnego wsparcia finansowego skierowanego do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Jego istotą jest rewolwingowy charakter zaangażowanych środków. Celem JEREMIE jest uzupełnienie brakującej w polskiej gospodarce luki finansowania w zakresie aktywności mikro i małych przedsiębiorstw, będących we wstępnej fazie rozwoju. Misją inicjatywy JEREMIE jest dostarczanie zwrotnego kapitału na inwestycje tym podmiotom, które z wielu przyczyn nie mają dostępu do bankowych linii kredytowych, lub które rozpoczynają działalność (w tym również absolwenci wyższych uczelni) i nie mają ani historii kredytowej, ani zabezpieczeń o wystarczającej wartości.

W Polsce inicjatywa JEREMIE była wdrożona na poziomie regionalnym w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Przystąpiło do niej siedem województw: zachodniopomorskie, wielkopolskie, pomorskie, dolnośląskie, łódzkie, kujawsko-pomorskie oraz mazowieckie⁷. W ramach tej inicjatywy w latach 2005–2015 Polska Fundacja Przedsiębiorczości udzieliła wsparcia 442,6 mln zł dla 3299 przedsiębiorców, stając się ogólnopolskim liderem.

CIP – Regwarancje EFI – od 2011 roku

Program Ramowy na rzecz Konkurencyjności i Innowacji 2007–2013 (CIP) został wdrożony przez Unię Europejską i był realizowany przez Europejski Fundusz Inwestycyjny (EFI) dla wszystkich instytucji z Unii Europejskiej.

POLFUND Fundusz Poręczeń Kredytowych był pierwszym w Polsce funduszem poręczeniowym, który skorzystał z regwarancji udzielonej przez Europejski Fundusz Inwestycyjny w ramach CIP. W 2011 roku Fundusz zawarł umowę o współpracy z EFI, oferując mikro i małym przedsiębiorcom następujące produkty poręczeniowe⁸:

- poręczenia na START,
- poręczenia Biznes Ekspres,
- poręczenia Micro Inwest.

Warto wskazać, że polscy przedsiębiorcy już od 10 lat korzystają z instrumentów finansowych programów ramowych Unii Europejskiej. Do 2015 roku finansowanie z łącznie trzech perspektyw unijnych zakontraktowało 32 „Narodowych Pośredników Finansowych”, działających w ramach siedmiu

⁷ Menadżerem Inicjatywy JEREMIE był głównie Bank Gospodarstwa Krajowego, www.jeremie.com.pl.

⁸ Poręczenia są oferowane na terenie całego kraju za pośrednictwem kilku banków, w tym głównie BZWBK SA, PKO BP SA i Pekao SA, www.polfund.com.pl.

programów ramowych UE. Łączna wartość portfeli preferencyjnych kredytów, poręczeń, pożyczek i leasingu to ponad 9 mld zł, w tym przede wszystkim w ramach Programu CIP. Blisko 2/3 uruchomionych do tej pory środków udostępniła czterech liderzy: Pekao SA, Raiffeisen-Leasing Polska, POLFUND Fundusz Poręczeń Kredytowych oraz Fundusz Inicjatywa Mikro. Instytucje te osiągnęły najlepsze wyniki w zakresie zarówno liczby obsłużonych przedsiębiorców, jak i wysokości skierowanej do nich preferencyjnej akcji finansowej. Łącznie w latach 2005–2015 ww. instytucje wygenerowały finansowanie dla ponad 13 tys. przedsiębiorstw⁹.

Fundusz Mikropożyczkowy KLON – pilotaż od 2012 roku

Fundusz Mikropożyczkowy KLON jest projektem pilotażowym realizowanym od 2012 roku i jednym z pierwszych w Polsce. Pilotaż polegał na sprawdzeniu skuteczności zastosowania w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zwrotnego wsparcia finansowego (mikropożyczki na start do 50 tys. zł w ramach pomocy de minimis) osób planujących założyć działalność gospodarczą w województwie zachodniopomorskim, połączonego z bezpłatnym wsparciem szkoleniowo-doradczym (szkolenia stacjonarne i e-learningowi oraz specjalistyczne doradztwo i mentoring). Projekt zakładał udział 590 osób i utworzenie co najmniej 165 nowych mikroprzedsiębiorstw. Grupą docelową projektu są osoby pracujące i/lub pracownicy naukowci, studenci albo absolwenci, którzy w dniu rekrutacji do projektu i w okresie 12 miesięcy poprzedzających rekrutację nie prowadzili działalności gospodarczej. Do 31.12.2015 roku do projektu zakwalifikowano 610 uczestników, udzielono 223 pożyczki na kwotę 8,8 mln zł, tworząc tym samym 223 nowe mikroprzedsiębiorstwa. Realizacja pilotażowego projektu jednoznacznie wskazuje na bardzo duże zapotrzebowanie w zakresie instrumentu mikropożyczkowego wspierającego tworzenie start-upów.

JEREMIE – Poręczenia – od 2013 roku

POLFUND Fundusz Poręczeń Kredytowych przystąpił do inicjatywy JEREMIE w 2013 roku w następujących województwach: zachodniopomorskie, pomorskie, dolnośląskie, mazowieckie. Udzielił 334 poręczeń kredytowych w ramach tej inicjatywy w latach 2013–2015 na łączną kwotę 58,2 mln zł. Poręczenia w ramach inicjatywy JEREMIE były udzielane dla przedsiębiorców nieodpłatnie i na zasadzie pomocy de minimis.

Wsparcie w Starcie – BGK – od 2015 roku

Celem rządowego Programu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej „Wsparcie w Starcie” finansowanego ze środków krajowych jest rozwój przedsiębiorczości dzięki nisko oprocentowanym pożyczkom na potrzeby rozpoczęcia działalności gospodarczej przez osoby bezrobotne, absolwentów

⁹ www.instrumentyfinansoweue.gov.pl/aktualnosci/2015/20151221/.

i studentów. Pilotaż programu rozpoczął się w grudniu 2013 roku na terenie trzech województw: mazowieckiego, świętokrzyskiego oraz małopolskiego. W ramach II etapu, od listopada 2014 roku, rozszerzono zasięg programu na cały kraj oraz poszerzono katalog osób uprawnionych do ubiegania się o wsparcie. Poza wsparciem pożyczkowym wszyscy pożyczkobiorcy oraz potencjalni pożyczkobiorcy mogą skorzystać z bezpłatnego doradztwa oraz szkoleń.

Polska Fundacja Przedsiębiorczości realizuje powyższy program mikropożyczkowy od czerwca 2015 roku w województwie kujawsko-pomorskim i wielkopolskim. W ramach programu, studenci ostatniego roku studiów wyższych, absolwenci szkół lub uczelni wyższych a także zarejestrowani bezrobotni, mają możliwość skorzystania z bezpłatnych usług doradczych i szkoleniowych zarówno przed rozpoczęciem, jak i po rozpoczęciu działalności gospodarczej. Obok pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej możliwe jest również uzyskanie pożyczki na utworzenie stanowiska pracy dla osoby bezrobotnej. O tę ostatnią mogą ubiegać się nie tylko pożyczkobiorcy korzystający z pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej, ale także inne podmioty.

Od lipca do grudnia 2015 roku do projektu wpłynęło 85 wniosków o pożyczkę na kwotę 5,2 mln zł i udzielono 60 pożyczek na kwotę 3,7 mln zł, co stanowi potwierdzenie bardzo dużego zapotrzebowania na instrument finansowy „Mikropożyczki dla start-upów”.

Na rysunku 3 w celu podsumowania zaprezentowano case study PFP.

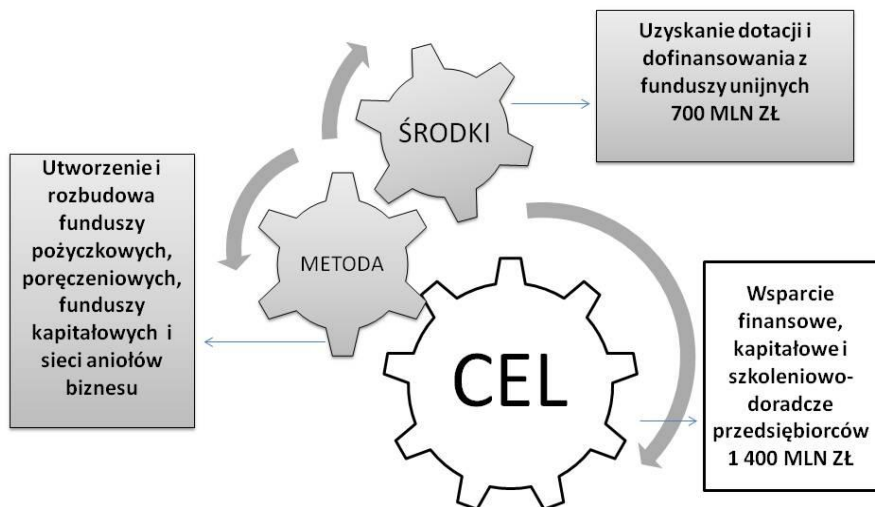
PFP uważnie stosuje triadę: Cele → metody → środki, dopasowując ją do oczekiwań i specyfiki start-upów, mikro i małych przedsiębiorców oraz aplikując o dostępne środki z różnych źródeł finansowania unijnego i krajowego.

PFP w latach 2005–2015 rozbudowała sieć funduszy pożyczkowych PFP¹⁰, poręczeniowych POLFUND¹¹, zbudowała fundusz kapitału zaangażowanego POMERANUS SEED i sieć „aniołów biznesu” AMBER, co było metodą do osiągnięcia celu, tj. wsparcia finansowego i kapitałowego (głównie w sferze inwestycyjnej i innowacji) oraz szkoleniowo-doradczego dla mikro i małych przedsiębiorców oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Dofinansowanie z funduszy unijnych i środków krajowych było niezbędnym środkiem, dzięki któremu można było zastosować metodę i osiągnąć cel. W ramach realizacji tej triady PFP uzyskała dofinansowanie w kwocie 0,7 mld zł, udzielając wsparcia finansowego dla mikro, małych

¹⁰ Regionalne i Subregionalne Fundusze Pożyczkowe PFP (RiSFP) w 7 województwach Polski północno-zachodniej, www.pfp.com.pl.

¹¹ Polfund Fundusz Poręczeń Kredytowych, www.polfund.com.pl.

przedsiębiorców oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą w kwocie 1,4 mld zł (mnożnik 2).

Rysunek 3. Dofinansowanie z Funduszy Unijnych 2005–2015 – Case Study PFP

Źródło: opracowanie własne.

Przyszłość – wyzwania

Jak powiedział Peter Drucker: „Najlepszym sposobem przewidywania przyszłości, jest jej tworzenie”. Ostatnie 10 lat doświadczeń PFP we wdrażaniu instrumentów inżynierii finansowej na polskim rynku funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, sieci „aniołów biznesu” i funduszy kapitału zaangażowanego potwierdza te słowa.

W 2015 roku skończył się dziesięcioletni okres funkcjonowania w ramach programów/projektów unijnych i krajowych. Warto więc podsumować dotychczasowe efekty, wskazując na główne procesy ewolucji systemu i mechanizmów funkcjonowania instrumentów finansowych Unii Europejskiej na polskim rynku funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, sieci „aniołów biznesu” i funduszy kapitału zaangażowanego, na co wskazano w ni-

niejszym artykule. Na tle statystyk i raportów¹² PFP prezentowana jest jako lider SPO-WKP, JEREMIE oraz Europejskich Programów Ramowych EFI, a więc tych programów/projektów, które wniosły największy udział w podnoszenie konkurencyjności polskich przedsiębiorców na europejskim rynku.

Warto wskazać na programy/projekty, które będą dominować w nowej perspektywie unijnej 2014–2020. Do najważniejszych z punktu widzenia autorki niniejszego artykułu należą:

1. Regionalne Programy Operacyjne, które będą kontynuacją dotychczasowej Inicjatywy JEREMIE (pożyczki i poręczenia kredytowe)¹³.
2. Instrument Kapitałowy STARTER i BIZNES w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój – PARP – będący rozszerzeniem dotychczasowych projektów w ramach POIG¹⁴.
3. Program COSME oferowany bezpośrednio przez Unię Europejską.
4. Program EaSI.

Z uwagi na to, że programy krajowe są bardziej znane, poniżej zaprezentowano główne założenia Programów COSME, Horyzont 2020 i EaSI, które są oferowane bezpośrednio przez Unię Europejską¹⁵:

1. W ramach Instrumentu Gwarancji Kredytowych (Loan Guarantee Facility, LGF) programu COSME, Europejski Fundusz Inwestycyjny udostępnił gwarancje dla instytucji finansowych, oferujących produkty finansowe dla małych i średnich przedsiębiorstw. Instrument obejmuje również regwarancje, tzn. gwarancje EFI dla instytucji gwarancyjnych, udzielających następnie gwarancji instytucjom finansowym oferującym produkty dla MSP oraz gwarancje dla sekurytyzacji portfeli instrumentów dłużnych dla MSP. Gwarancjami instrumentu LGF może być objęte finansowanie dłużne dla przedsiębiorstw spełniających definicję MSP stosowaną przez Komisję Europejską, tzn. zatrudniających do 250 osób, o obrotach nieprzekraczających 50 mln euro lub sumie bilansowej do 43 mln euro. Finansowanie może być przeznaczone na inwestycje w środki trwałe (rzeczowe i niematerialne) bądź na kapitał obrotowy. Maksymalny okres obowiązywania gwarancji to 10 lat. Maksymalna wartość gwarancji EFI w ramach jednej transakcji, zawartej przez pośrednika z przedsiębiorcą, to 1,5 mln euro. Gwarancje są bezpłatne zarówno dla pośredników finansowych, jak i przedsiębiorców korzystających z preferencyjnego finansowania.

¹² M.in. Raporty PZFP, www.pzfp.pl, KSFP, www.ksfp.org.pl, KPK, [www.instrumenty finansoweue.gov.pl](http://www.instrumentyfinansoweue.gov.pl).

¹³ www.funduszeuropejskie.gov.pl.

¹⁴ www.parp.gov.pl.

¹⁵ www.instrumentyfinansoweue.gov.pl.

2. W ramach Instrumentu Kapitałowego dla Wzrostu (Equity Facility for Growth, EFG) programu COSME, EFI oferuje finansowanie udziałowe dla funduszy realizujących inwestycje podwyższonego ryzyka (venture capital, mezzanine) w małe i średnie przedsiębiorstwa w fazie ekspansji lub wzrostu.
3. InnovFin SME Guarantee to instrument gwarancyjny programu Horyzont 2020, poprawiający dostępność finansowania dłużnego dla innowacyjnych przedsiębiorstw. Zasada działania jest zbliżona do instrumentu LGF w programie COSME: EFI udostępnia gwarancje bądź regwarancje dla instytucji finansowych, oferujących produkty finansowe dla MSP oraz „Small Midcaps” (przedsiębiorstw wykraczających poza definicję MSP, zatrudniających poniżej 500 osób). Gwarancjami mogą być objęte kredyty bądź inne formy finansowania dłużnego o wartości od 25 tys. do 7,5 mln euro. Finansowanie może dotyczyć inwestycji (środki rzeczowe, wartości niematerialne i prawne), kapitału obrotowego oraz przeniesienia zorganizowanej części przedsiębiorstwa. Z finansowania mogą korzystać przedsiębiorcy spełniający przynajmniej jedno z kilkunastu określonych przez EFI kryteriów innowacyjności (np. szybki wzrost, dysponowanie patentami, udział w programach wsparcia innowacyjności, inwestycje w działalność badawczą). Gwarancje obejmują do 50% potencjalnych strat (uwzględniających kapitał i odsetki) pośrednika finansowego z tytułu poszczególnych umów finansowania. Gwarancja ma charakter portfelowy i nie jest ograniczona (nie występuje *cap rate*). Koszt gwarancji dla pośrednika finansowego w stosunku rocznym wynosi 0,5–0,8% bieżącej ekspozycji EFI z tytułu gwarancji. Pośrednik jest zobowiązany do obniżenia ceny finansowania oferowanego przedsiębiorstwom – beneficjentom końcowym instrumentu.
4. InnovFin SME Venture Capital to instrument kapitałowy, w ramach którego EFI oferuje finansowanie inwestorskie dla funduszy VC oraz funduszy „aniołów biznesu”. Fundusze wsparte przez EFI są zorientowane na innowacje i inwestują w przedsiębiorstwa we wczesnej fazie rozwoju. EFI finansuje do 25% (a w szczególnych przypadkach do 50%) kapitalizacji funduszy.
5. W ramach EaSI Mirofinance Guarantee Europejski Fundusz Inwestycyjny oferuje gwarancje portfelowe dla instytucji finansowych, udzielających mikropożyczek (finansowania dłużnego do wysokości 25 tys. euro) przeznaczonych na zakładanie lub rozwijanie działalności mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 osób, których obroty lub wartość bilansowa nie przekraczają 2 mln euro). Gwarancja pokryje do 80% ewentualnej straty pośrednika i jest ograniczona do 30% wartości portfela. Finansowanie może być przeznaczone na koszty związane z zakładaniem

lub rozwojem mikroprzedsiębiorstw, tzn. inwestycje, kapitał obrotowy, nabycie licencji itp. Pośrednik korzystający z gwarancji jest zobowiązany do udostępnienia finansowania dla mikroprzedsiębiorców na zasadach preferencyjnych, np. oferując wydłużony okres finansowania, obniżenie ceny finansowania, obniżenie wymogów dotyczących zabezpieczeń. Gwarancje w ramach EaSI Microfinance są bezpłatne. W ramach EaSI EFI oferuje także gwarancje dla finansowania przedsiębiorstw społecznych. Oferta instrumentów gwarancyjnych programu EaSI zostanie uzupełniona o regwarancje dla mikrofinansowania oraz regwarancje dla finansowania przedsiębiorstw społecznych. Ponadto dostępne będą pożyczki i finansowanie kapitałowe dla instytucji finansowych udzielających mikropożyczek.

Podsumowanie

Działania Polskiej Fundacji Przedsiębiorczości w ostatnim 10-leciu (2005–2015) we wdrażaniu instrumentów inżynierii finansowej na polskim rynku funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, sieci „aniołów biznesu” i funduszy kapitału zaangażowanego zapewniły komplementarny ekosystem wsparcia przedsiębiorców.

Instytucje otoczenia biznesu, do których zalicza się Polska Fundacja Przedsiębiorczości będą odgrywać coraz większą rolę w budowaniu zrównoważonej, innowacyjnej gospodarki, a wykorzystanie dobrych praktyk dotyczących zastosowania instrumentów inżynierii finansowej może zdynamizować rozwój rynku. Ważne jest, aby wdrożyć właściwe działania w ramach regionalnych, krajowych i europejskich programów w perspektywie 2014–2020, co powinno przyczynić się do wzrostu innowacyjności, a tym samym konkurencyjności polskich mikro i małych przedsiębiorstw na rynku globalnym. Należy przy tym dołożyć wszelkich starań, aby zapewnić sprawny eko-system finansowania polskich przedsiębiorców, w tym w szczególności start-upów i firm planujących dokonać efektywnych nakładów na B+R i nie stracić obecnego dorobku w Polsce.

Bibliografia

- Bartkowiak B. (2009). *Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu.
www.eban.org,
www.funduszeeuropejskie.gov.pl,
www.instrumentyfinansoweue.gov.pl/aktualnosci/2015/20151221/,
www.jeremie.com.pl,
www.parp.gov.pl.

www.pfp.com.pl.
www.polfund.com.pl.

**Financial Engineering Instruments on the Polish Market Funds Loan,
Guarantee, the Network Business Angels and Funds Seed Capital
– Case Study PFP**

Keywords: financial engineering instruments, loan funds and to delivery, the network of business angels, seed capital funds

Summary. In the last decade (2005–2015) Polish Entrepreneurs Foundation has ensured complementary ecosystem of supporting entrepreneurs through implementation of financial engineering instruments (loans, guarantees, seed capital and business angels investments) in Poland. Business Support Organisations, such as Polish Entrepreneurs Foundation, will play an increasing role in building balanced and innovative economy. Best practices in financial engineering instruments may boost the market development. It is crucial to implement proper actions in regional, national and European programmes in 2014–2020 perspective, which should increase the level of innovation, and in result competitiveness of SMEs on global market. All efforts should be made to secure an efficient ecosystem of financing of Polish companies, especially the startups and those investing in R&D, and not to lose previous achievements in Poland.

Translated by Barbara Bartkowiak

Cytowanie

Bartkowiak, B. (2016). Instrumenty inżynierii finansowej na polskim rynku funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, sieci aniołów biznesu i funduszy kapitału zaangażowanego - case study PFP. *Marketing i Zarządzanie*, 2 (43), 233–248.